

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'ריא

ערב שבת קודש
חול המועד סוכות
ט"ז בתשרי התשע"ח

יוצא לאור על ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

פקודת יום

טוב בגשמיות וברוחניות

וכפי שרואים בפועל, שאלו שקיבלו על עצמם "שליחות" - לא היה חסר להם בגשמיות, ובעזה"י לא יחסר להם בגשמיות, ועד שיהי' להם גם כח המדומה... ויהי רצון שלא ימתינו להוראה באופן של "גזירה גזרתי חוקה חקקתי", אלא יציעו עצמם ("מ'זאָל זיך אליין אַנשלאַגן") שרוצים כל טוב גשמי ורוחני, ובמילא רוצים לנסוע למקום פלוני, עם היותו במרחק של כו"כ קילומטר - כיוון שזהו בד' אמותיו של רבינו נשיאינו, אתו במחיצתו, בחיים היותו בעלמא דין!

ואז יהיה טוב לו ולבני ביתו, הן ברוחניות והן בגשמיות, כפשוטו ממש, למעשה מעשרה טפחים,

כאמור לעיל שענינה של שמחת בית השואבה הוא, שכל הענינים, גם אכילה ושתייה, ייעשו בשמחה, ובשמחה גדולה, ועאכו"כ ענינים שהם גשמיים בחיצוניותם אבל רוחניים בפנימיותם, הרי בוודאי שיעשו מתוך שמחה אמיתית, שמחת נפש האלקית, ובאופן שתהיה גם שמחת נפש הבהמית ושמחת הגוף, כיון שלא יחסר בכל הענינים - וכך יפעלו כהנה וכהנה, ועל לאופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה",

ויחד עם הרבי, המשלח, רבינו נשיאינו, ילכו כל השלוחים בראש - ולאחריהם יגררו ("וועלן זיך נאכשלעפן") כל אלו ששיטתם היא "שב ואל תעשה" - בקרוב ממש לקבל פני משיח צדקנו.

(מהתוועדות שמחת בית השואבה תשכ"א - תורת מנחם כרך כט עמ' 89)

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט"ז בתשרי ה'תשע"ח - כ"ג בתשרי ה'תשע"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ט"ז בתשרי	הלי דעות פרק ו-ז. הלי תלמוד תורה... בפרקים אלו. פרק א.	וראיתי לחלק.. ספר המדע הלכותיו.. ספר נשים.. וחי מצות לא תעשה.	מל"ת רנ"ו. שא. ד.ש. שה.
ש"ק	י"ז בתשרי	פרק ב-ד.	ספר קדושה הלכותיו.. ספר קרבנות.. וי"ט מצות לא תעשה.	מ"ע יא.
א'	י"ח בתשרי	פרק ה-ז.	ספר טהרה הלכותיו.. ספר שופטים.. בעזרת ש-ד.	מ"ע רט.
ב'	י"ט בתשרי	הלי עבודת כוכבים וחקותיהם.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	משוך חסדך וגוי. ספר המדע והוא ספר ראשון.. הלי יסודי התורה.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת י. מז. ו. ה. ב. ג. ד. טו. מ"ע קפו. מל"ת כג. כד.
ג'	כ' בתשרי	פרק ד-ו.	פרק ב.	מל"ת טז. יז. יח. יט. כ. כא. כו. כח. כז. כט. יד. ח. ט. ז.
ד'	כ"א בתשרי	פרק ז-ט.	פרק ג.	מל"ת יא. יב. יג. מ"ע קפה. מל"ת כה. כב. מח. נ. נא. ל. לג. לא. לב.
ה'	כ"ב בתשרי	פרק י-יב.	פרק ד.	מל"ת לה. לח. לו. לז. לד. מג. מד. מ. לט. מא. מה. קעא.
ו'	כ"ג בתשרי	הלי תשובה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע עג.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'						
ו', ט"ז בתשרי	5:26	4:39	5:47	9:30	12:29	12:59	6:19.7	6.44
ש"ק, י"ז בתשרי	5:27	4:40	5:48	9:30	12:29	12:59	6:18.5	6.43
א', י"ח בתשרי	5:27	4:40	5:49	9:30	12:28	12:58	6:17.2	6.41
ב', י"ט בתשרי	5:28	4:41	5:49	9:30	12:28	12:58	6:16.0	6.40
ג', כ' בתשרי	5:29	4:42	5:50	9:30	12:28	12:58	6:14.7	6.39
ד', כ"א בתשרי	5:29	4:42	5:51	9:30	12:27	12:57	6:13.5	6.38
ה', כ"ב בתשרי	5:30	4:43	5:51	9:30	12:27	12:57	6:12.3	6.37
ו', כ"ג בתשרי	5:31	4:44	5:52	9:30	12:27	12:57	6:11.1	6.35

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. תבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
שבת חול-המועד	5:42	6:53	5:57	6:55	5:48	6:54	6:00	6:56
שמיני עצרת	5:36	6:47	5:51	6:49	5:41	6:48	5:54	6:50
בראשית	5:34	6:45	5:48	6:47	5:39	6:45	5:51	6:48

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי-יצחק שייקביץ, יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליוחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, ISSN 0793 7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

במוצאי שמחת-תורה מכריזים: "ויעקב הלך לדרכו"⁹⁵.

מי שלא הספיק לפני-כן, יסיים את פרשת ברכה שניים מקרא ואחד תרגום עוד הלילה⁹⁶.

למנהג רבותינו נשיאינו, יש לקרוא הלילה שמו"ת עלייה אחת או שתיים מפרשת בראשית, ומחר אחרי חצות לקרוא שוב מתחילתה עד גמירא עם ההפטרה, ובשבת לפני תפילת שחרית לקרוא שוב 'שביעי'.

נזהרים (על כל פנים לכתחילה) שלא להפסיק באמצע קריאת שמו"ת⁹⁷.

יום שישי

כ"ג בתשרי, אסרו-חג הסוכות⁹⁸

אין מתענים, אפילו חתן ביום חופתו, ומרבים קצת באכילה ושתייה⁹⁹.

שיעורי חת"ת: סיום עליית 'שישי': "לקח אותו אלוקים" (ה, כה) - כדלהלן בקריאת התורה דשבת-קודש).

שיירי החג: מנהגי-בית-הרב, לשרוף את הסכך ('במרחץ') אחרי החג. כן מנהגם לשרוף לולב והושענות ביום רגיל, ולא בשריפת החמץ¹⁰⁰. לאידך הייתה הוראה לגבי הדסים (שקיבלו במתנה מהרבי) להשתמש בהם ככשמים להבדלה, הלולב - לשרוף בעת ביעור חמץ, ומהאחרון - לעשות מרקחת¹⁰¹.

יוס"טוב שני ביישובים החדשים בארה"ק, והתייחסות הרבי לזה בס' 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רסב ור"ב עמ' רס, וש"נ.

95 לקוטי שיחות חלק י' עמ' 192. וראה 'אוצר' עמ' שצג, וש"נ.
 96 לאחר חצות. - ולא כבכל פרשה, ש"א (שו"ע אדה"ו סי' רפה ס"ה) שניתן להשלימה עד יום ג', כיוון שבשמו"ת מסיימים את כל התורה ומתחילים אותה מחדש (אם כי 'דחק ונכנס' מועיל תמיד) - התוועדות תשמ"ז ח"א עמ' 350. וראה התוועדות תשמ"ו ח"א עמ' 396.

97 שו"ע אדה"ו סי' רפה ס"ו. 'התקשרות' גיליונות: תסז עמ' 20, תפט עמ' 19.

98 שו"ע אדה"ו סי' רפה ס"ו. 'התקשרות' גיליונות: תסז עמ' 20, תפט עמ' 19.

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליה ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והזכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

ה'תורה' שחוללה שינוי אצל אדה"ז

לכאורה אין ניגוד יותר גדול מאשר קודש הקודשים והסוכה • המגיד ממעזריטש חידש את הקשר ביניהם לבין אהבת הקב"ה את בני ישראל דווקא בביקורו הראשון של אדמו"ר הזקן אצלו • כל אחד צריך לעורר בקרבו את הפשיטות עצמית, וזה משנה את יחסו ליהודים פשוטים • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הקטרתה הי' בקדש הקדשים, – ומצד זה ניתוספו עוד שינויים, וכמו בנוגע ל"מחתה", ש"בכל יום ... ידה קצרה והיום ארוכה, כדי להקל על כהן גדול שלא יגע³: כיון שהקטרתה בקדש הקדשים, ששם יכול להכנס רק כהן גדול, הרי בהכרח שהכה"ג יקטיר את הקטורת, ולכן צריכים להבטיח "שלא יגע", ועד"ז בנוגע לשאר החילוקים, שהנקודה והסיבה שלהם היא שמקום ההקטרה הוא בקדש הקדשים – שזהו המקום היותר קדוש בביהמ"ק גופא, שזהו שנקרא "קדש הקדשים", שהוא הקודש של כל הקדשים⁴, דקאי על בית המקדש, שהוא מקודש מירושלים, שהיא מקודשת מכל ארץ ישראל, שהיא מקודשת מכל הארצות⁵. וכל זה – נוסף על כללות העילוי דיוהכ"פ שהו"ע עבודת בעלייתשובה, ולא רק תשובה הקשורה עם ענינים פריטיים, אלא באופן ש"עיצומו של יום מכפר⁶, והיינו, שלא נוגע כלל

א. [...] כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם בהתוועדות של חג הסוכות¹, שבפעם הראשונה שאדמו"ר הזקן הי' במעזריטש, שמע "תורה" מהמגיד ממעזריטש בשם מורו הבעש"ט, שענן הקטורת של יוהכ"פ נמשך בסכך הסוכה, וזהו ענין "אהבתי אתכם אמר ה'², לאהוב יהודי ("האָלט האָבן אַ אידן"). וכתוצאה משמיעת תורה זו נעשה שינוי בדרכו והנהגתו של אדמו"ר הזקן – שעד אז היתה הנהגתו בדרך הבדלה וריחוק מאנשים פשוטים, ולאחרי שמיעת תורה זו התחיל לקרב ולחבב אנשים פשוטים. עד כאן הוא הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר. ולכאורה אינו מובן קישור הענינים – מהי השייכות של ענן הקטורת לסכך הסוכה, ומהי השייכות של סכך הסוכה ל"אהבתי אתכם אמר ה'", וכיצד קשור כל זה עם הנהגה לאהוב כל יהודי, גם איש פשוט?!

ב. ובפרטיות יותר:

בנוגע לענן הקטורת – הרי המדובר הוא אודות הקטורת של יוהכ"פ דוקא, שהיא מחולקת מהקטורת של כל השנה כולה בכך שמקום

- 1) שיחת יום א' דחה"ס תש"ח ס"ו (סה"ש תש"ח ע' 169).
- 2) ראה סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמו, א ואילך. ובכ"מ. מלאכי א. ב.

אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר נשמות אומר "אב הרחמים"⁸⁹. "אשרי". "יהללו". ומחזירין הספר-תורה להיכל. 'חצי קדיש', ומתפללין 'מוסף'.

'הזכרת הגשם': קודם תפילת לחש של מוסף מכריז השמש "משיב הרוח ומוריד הגשם", ומתפילה זו מתחילים לומר זאת בכל התפילות. המתפלל ביחיד – ימתין עם תפילת המוסף עד שיתפללו הציבור, כדי שיוכל לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם". מי ששמע הכרות "משיב הרוח ומוריד הגשם" קודם שהתפלל תפילת שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר, אומר גם בתפילת שחרית "משיב הרוח ומוריד הגשם"⁹⁰. טעה ואמר "מוריד הטל" – אינו חוזר.

בחזרת הש"ץ – תפילת גשם. אין נושאים כפיים. שיעורי הת"ת: לומדים היום⁹¹ פרשת ברכה החל מ'חמישי' עד סיום הסדרה עם פירש"י, ופרשת בראשית עד 'חמישי' עם פירש"י.

תזכורת: כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג, בעת ההתוועדות של שמחת-תורה (או שבת בראשית), להזכיר על-דבר השתתפות כל אחד ואחת במגבית 'קרן השנה' (מניין ימי שנת תשע"ח – שנ"ד). מוצאי יום-טוב:

הבדלה: מתחילים "הנה אל ישועתי"⁹². ברכת הגפן, ברכת המבדיל. רבים נוהגים (על-פי מנהג האריז"ל⁹³) לערוך הקפות בארצנו הק' גם בלילה זה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מעודד את השמחה, ושולח מברקים למקומות המרכזיים (כפר-חב"ד, נחלת-הרח"ב⁹⁴ וירושלים ת"ו) מדי שנה בשנה.

89) רצוי לקרוא לכל היוצאים מביהכ"נ ל'זכור' לחזור פנימה לפני אמירה זו.

90) ס' המנהגים שם, עמ' 69 (עיי"ש בהערה).

91) שערי הל' ומנהג ח"ה ס' פח, עיי"ש.

92) בפרמ"ג ס' תצא, משבצות ס"ק א, כתב שגם במוצאי יו"ט לחול אומרים פסוקים אלו (כמנהגנו), אלא שהעולם אינו נוהג כן כמ"ש בלקוטי מהרי"ח (סדר הבדלה מוצ"ש ד"ה ועיין בפרמ"ג, בדפוס ראשון ח"ב פב, א).

ולעיר מההוראה (ע"פ רשימות היומן' עמ' שלב. 'התקשרות' סוף גיליון רב"י) שגם היוצאים ירחיבו אומרים פסוקים אלו בלחש עם המבדיל, (כמ"ש ב'ספר מהרי"ל – מנהגים' עמ' רכד, עיי"ש בהערה 5, ובלקוטי מהרי"ח הנ"ל) וגם ברכות הריח והאור אומר כ"א לעצמו.

93) כף החיים ס' תרס"ט ס"ק ל, וש"נ.

94) ולעיר מדעת הרמב"ם בהל' קידוש-החודש פ"ה הי"ב בעניין

אומרים "מרשות" ל'חתן בראשית' בלשון יחיד ככתוב בסידור. וקוראים מ"בראשית ברא" עד "אשר ברא אלוקים לעשות", ואין נוהגים לפרוש טלית על ראש העולה ל'חתן בראשית'. הקהל עונה בקול רם – אחר כל יום בבריאה – את הפסוק "ויהי ערב ויהי בוקר יום...". והקורא אומר אחריהם, וכשמגיע הקורא ל'ויכולו' אומרים כולם⁸³ "ויהי ערב... יום השישי ויכולו..." – בהמשך אחד⁸⁴ עד "לעשות", והש"ץ חוזר אחריהם⁸⁵.

מניחים את ספר-התורה השלישי אצל השני, ואומרים חצי-קדיש. הגבהה גלילה. מפטיר בספר השלישי במוסף היום בפרשת פינחס. הפטרה: "ויהי אחרי מות משה... רק חזק ואמץ" (יהושע א). אחרי קריאת התורה אומרים את הפיוטים: "שישו ושמחו", "התקבצו", "אגיל ואשמח"⁸⁶, "אשריכם ישראל", כנדפס בסידור (אחר סדר הקפות)⁸⁷.

אחר-כך היו רוקדים ריקוד נוסף בניגון שמחת-תורה, בהתלהבות גדולה⁸⁸.

"זכור": מי שיש לו אב ואם – יוצא מבית-הכנסת. אבלים בתוך שנתם (רח"ל) נשארים בבית-הכנסת, אבל אין אומרים "זכור". בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית".

83) הרב, שעלה תמיד ל'חתן בראשית', אמר הן את "ויהי ערב" והן את "ויכולו" (עכ"פ התחיל לאומרים) עם הציבור (ולא עם הבעל-קורא).

84) גם משום שהוא ראשי-תבות שם הוי"ה: "יום השישי ויכולו השמים", ולכן אין מפסיקין בו. ראה נטעי גבריאל סוכות פצ"ג סכ"ו מהלבוש ומהרי"ל וכו'.

85) 'אוצר' עמ' שפד-שפה.

86) ב'אוצר' עמ' שמו, כתב שצ"ל "בו" (בוא"ו ולא באל"ף) יבא צמח" (ולא ציין מקור לדבריו). אמנם בשיחה המוגהת האחרונה לע"ע דליל שמחת-קודם הקפות תשנ"ב ס"א (סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 37) בנף השיחה, נדפס כבסידור: "בא" (באל"ף) יבא צמח בשמחת-תורה".

87) לוח כולל-חב"ד, ע"פ מש"כ בסידור שאומרים זאת אחר ("כל 'אחר' – סמוך, רש"י בראשית טו, א) קרה"ת. והטעם לכאורה כיוון שקרה"ת היא שלימות השמחה שעליה מדובר בפיוטים אלו, ורק אחר"כ אומרים שאר האמירות ל'זכור' בכללן, שהן ענינים בפ"ע. ודלא כמנהג הרווח בארה"ק שהובא בלוח 'דבר בעתו' לומר זאת בסיום כל הענינים, אחרי 'זכור' ולפני 'הללו'. (ואגב, אמר לי ש"ץ ותיק מחסידי פולין באה"ק, שקשה עליו ביותר המעבר משמחת הקפות וקרה"ת ל'זכור', מ'זכור' שוב ל'שישו ושמחו', ושוב – לתפילת 'טל', בקיטל ובנגינה מעין 'נעילה').

88) קובץ ליובאוויטש, גיליון 13 (תשט"ז) עמ' 64.

עבודת האדם, לא שורש נשמתו, ולא מעמד ומצב הנשמה כפי שהיא בגילוי, אלא בבוא כ"ד שעות של יוהכ"פ, עם התוספת מלפניו ומלאחריו, הנה עיצומו של יום מכפר, והכפרה היא באופן ד"לפני הוי' תטהרו"⁸ – "לפני הוי' דייקא, למעלה משם הוי'".⁹

ואילו סכך הסוכה הוא ההיפך לגמרי: לא זו בלבד שהסוכה אינה חדר לפנים מחדר,

– ענן הקטורת דיוהכ"פ בקדש הקדשים (שהי' בו גם זהב). המקום המקודש ביותר, שבו נכנס הכה"ג שהוא המקודש ביותר בין בני".

ג. ועד"ז בנוגע לענין ד"אהבתי אתכם אמר הוי'": בפסוק זה נזכר שם הוי' דוקא; לא אחד משאר ז' השמות, אלא שם המפורש, המקודש ביותר, שזהו שם הוי'¹³.

סכך הסוכה, שנעשה מפסולת גורן ויקב, נמשך מהדבר היקר ביותר – ענן הקטורת דיום הכיפורים בקודש הקודשים, המקום המקודש ביותר, שבו נכנס הכה"ג

בקדש הקדשים, אלא עוד זאת, שאינה בבית כלל, שהרי סוכה שעשאה בתוך הבית פסולה¹⁰, אלא הסוכה צריכה להיות מחוץ לבית דוקא, והיינו, שזהו מקום שעד עתה לא הי' דירת אדם, "תפארת אדם לשבת בית"¹¹, ועתה עושים ממנו דירה – דירת עראי דוקא.

זאת ועוד: בדירה עצמה – יש דברים יקרים, ויש דברים פחותים יותר, ועד לדברים טפלים. הנה בנוגע לדפנות הסוכה – לא מצינו תנאים מיוחדים; אפשר לעשותם מדברים יקרים, ואפשר לעשותם מדברים פשוטים. אבל בנוגע לסכך הסוכה – הרי הסכך צריך להיות מפסולת גורן ופסולת יקב דוקא¹², והיינו, שלא זו בלבד שאי אפשר לעשותו מזהב וכסף ואבנים טובות ומרגליות, אלא עוד זאת, שאפילו בגורן ויקב גופא צריך להיות הסכך מהפסולת שלהם דוקא, שזהו דבר שאין בו שוויות לתשמיש בני אדם, שלכן אינו מקבל טומאה.

ואעפ"כ אומרים, שסכך הסוכה, שנעשה מפסולת גורן ויקב – נמשך מהדבר היקר ביותר

וש"נ.

(7) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסת"ח. וש"נ

(8) אחרי טז, ל.

(9) ראה לקו"ת אחרי כו, סע"ג. ובכ"מ.

(10) ראה שו"ע אדה"ז שם סתרכ"ו ס"ב. וש"נ.

(11) ישע"י מד, יג.

(12) ראה שו"ע אדה"ז שם סתרכ"ט.

תורה אין טובלים פרוסת המוציא בדבש¹¹. (כל) יום טוב "צריך לקבוע כל סעודה על היין, דהיינו שישתה יין באמצע סעודתו אם ידו משגת"⁷².

"ידוע לכול, שבאמירת "שמע ישראל" בקריאת שמע על מיטתו בשמחת תורה, צריך לקבל על עצמו את המסירה ונתינה להרבצת תורה במסירת נפש בגופו, רוחו ונשמתו, וזו צריכה להיות כל מהותו"⁷³.

שחרית:

בשחרית (בלבד) – נשיאת כפיים ככתפילת מוסף של כל יום טוב¹¹.

לאחר חזרת הש"ץ – 'הלל שלם', 'קדיש לתקבל'. 'שיר של יום', 'הושיענו' (אין אומרים "לדוד ה' אורי"), קדיש יתום.

קידוש: "אתקינו" דיום טוב, "אלה מועדי", "בורא פרי הגפן". ואחר כך נוטלים ידיים לסעודה או אוכלים כזית 'מזונות'. התועדות⁷⁴.

סדר הקפות: כדאמול, "אתה הראת" פסוק בפסוק ולאחר מכן "אב הרחמים". כן עושים שלוש פעמים⁵⁷.

לאחר מכן, פותחים את ארון הקודש, מוציאים את כל ספרי התורה ומקיפים את הבימה ז' חצאי הקפה (בהמשך אחד), בסך הכול שלוש הקפות וחצי. אבל אומרים את כל סדר ההקפות, ללא הכרזת "עד כאן הקפה..." ומחזירים את כל ספרי התורה לארון הקודש (ללא כל אמירה) וסוגרים אותו⁷⁵.

רק לכתחילה. מאידך בקו"א סי' ערב ס"ק ב כתב "ואף גם זאת אינה חובה גמורה, כי רבים חולקים" והוא כנראה ע"פ מנהג העולם להקל בזה, ראה תהלה לדוד סי' ח ס"ק ג, והנסמן בש"ש כהלכתה ח"ב פנ"א הע' יג.

(72) שו"ע אדה"ז סי' תקכ"ט ס"ד (וכיוון שכתב "אם ידו משגת", אולי אין חיוב זה למי שקשה לו גם מבחינת בריאות עד"מ, משא"כ בשמחה דלהלן). זאת מלבד חובת השמחה ביין. אבל לכאורה אם עשה כן פ"א ביום, יצא גם ידי שמחת יו"ט. משא"כ כשיצא י"ח שמחה ביין הקידוש (תוד"ה ידי יין, פסחים קח.ב. שיחות קודש תשל"א ח"ב עמ' 87. וראה 'התקשרות' גיליונות תסג ותקל"ט), עדיין לא קבע סעודתו על היין.

(73) סה"ש תש"ד עמ' 39 (בתרגום ללה"ק – עמ' לו).

(74) ואף שלכאורה יש בעיה בהתועדות לפני מוסף עפ"י מ"ש בשו"ע אדה"ז סי' רפו ס"ד, אולי י"ל עפ"י מש"כ בספר השיחות תש"א עמ' 120 ובהערה 10, עיי"ש. וכנראה לא נהגו לעשות אז סעודה ממש, ראה 'אוצר' עמ' שנא ועמ' שעו.

(75) לוח כולל-חב"ד. 'אוצר' עמ' שעח.

'אתה הראת' (של פתיחת הארון). י"ג מידות ו"ריבונגו של-עולם", יהיו לרצון, ואני תפילתי, "ברוך שמיה", וכל סדר הוצאת ספרי התורה. מוציאים שלושה ספרי תורה, בראשון קוראים⁷⁶ בפרשת 'וזאת הברכה', ואם יש צורך, חוזרים כמה פעמים עד שכל הציבור יעלה לתורה. בסיום עולה אחד עם כל הנערים ומברך איתם ברכת התורה⁵⁹. בבית הכנסת של הרבי עולים בשמחת תורה כמה קרואים יחדיו ומברכים כולם כאחד. לכוהן – כוהנים, ללוי – לויים, ולשאר העליות – ישראלים [גם הילדים עולים עם אבותיהם]⁷⁷. למנהגנו: בעליות רגילות כשעולים כמה קרואים ביחד, מברכים כולם כאחד, אבל בעליית 'כל הנערים' מנהגנו שהגדול העולה עמהם מברך ומוציא את כולם⁷⁸.

אין מנהגנו לפרוש טלית על הנערים ועל שאר העומדים אצל הבימה ולומר "המלאך הגואל"⁷⁹. 'חתן תורה' ו'חתן בראשית' יכולים להיות גם כוהנים או לויים.

אומרים 'מרשות' ל'חתן תורה', וקוראים 'מעונה אלוקי קדם' עד 'לעיני כל ישראל', ואין נוהגים לפרוש טלית על ראש העולה ל'חתן תורה'⁸⁰. לאחר גמר קריאת הפרשה אומר כל הקהל "חזק חזק ונתחזק", וגם העולה בעצמו אומר כן לפני הברכה האחרונה⁸¹.

מניחים את ספרי התורה השני על הבימה ליד ספרי התורה הראשון, ולא יסירו את ספרי התורה הראשון עד שניחו על הבימה את ספרי התורה השני. מגביהים וגוללים את ספרי התורה הראשון, ואין מהפכים אותו ופניו אל העם, ואין משנים במאומה מסדר ההגבהה של כל השנה⁸².

(76) הקריאה – בנעימת הטעמים הרגילה, ולא בנעימת הימים הנוראים (שם עמ' שעט).

(77) 'אוצר' שם. וראה פרטים נוספים בהנהגה, במציאות והדעות בהלכה בזה, שם וב'האלי לויבאוויטש' עמ' 157, ובקובץ 'אהלי שם' גיליון ח' עמ' קנה.

מעלים לתורה בכל מחזור (אם ישנם) כהן, לוי וישראלים (כ"מ בשערי אפרים ש"ח סנ"ו, וע' בשו"ע סי' קלה ס"י ונו"כ).

(78) משיחת יום שמחת תש"ט סי' ח (תורת מנחם – התועדות) (כד) תש"ט ח"א עמ' 146).

(79) 'אוצר' עמ' שפ.

(80) שם עמ' שפד.

(81) ראה מקורות וביאורים לזה, לאחרונה – בגיליון תתקל"ט.

(82) 'אוצר' עמ' שפא.

שיפיקע את עצמו⁵³.

בשמחת-תורה היה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מסיר [לפעמים, וכהוראת-שעה בלבד!] את ההגבלה שהטיל על שתיית 'משקה'⁵⁴.

מנגנים ביום זה ניגון 'ארבע בבות'⁵⁵.

סדר הקפות: "אתה הראת" פסוק בפסוק (ומכבדים בקריאתם אנשים שונים⁵⁶), ולאחר מכן אומרים "אב הרחמים".

לאחר מכן⁵⁷ היה מורה כ"ק נשיא דורנו להוסיף פסוקים שונים לפי צורך השעה והעניין, כגון (פסוק שנעשה דרך קבע במשך השנים): "והיה זרעך... ופרצת... ובורעך" (בראשית כח, יד); "הושיעה את עמך..." (תהילים כח, ט); ולפעמים: "הנני מביא אותם מארץ צפון..." (ירמיה לא, ז)⁵⁸.

אמירת 'אתה הראת', 'אב הרחמים' והפסוקים הנ"ל – שלוש פעמים, ורק לאחר 'אב הרחמים' [וההוספות] פותחים את ארון-הקודש⁵⁷.

מוציאים את כל ספרי-התורה⁵⁹, ומקיפים את הבימה כנהוג. הש"ץ מכריז לאחר כל הקפה (כהלשון בסידור): "עד כאן הקפה א", "עד כאן הקפה ב", וכו'. לאחר כל הקפה, מחזירים את כל ספרי-התורה לארון-הקודש⁶⁰.

הרבי שלל את הנהגת המקפידים להסיר את הכתרים מספרי-התורה לקראת הריקודים, בחששם

53 לקו"ש ח"ט עמ' 371, וש"נ בהערה 6. וראה בזה 'אהלי ליבאוויטש' עמ' 152.

54 שהיא בדרך-כלל שלוש-ארבע כוסיות (התקשרות גיליון יב עמ' 12) – 'אוצר' עמ' שע. וכמו בשנת תשכ"ו (תו"מ כרך מה עמ' 127). חלות הגזירה גם על שמח"ת מפורשת בכ"מ (כמו בתורת-מנחם כרך מד עמ' 100, וב'יחידות' שנדפסה בספר היכל-מנחם כרך ג עמ' רנח).

55 ספר-הניגונים ח"א (ניגון א) עמ' ל – מסה"ש תש"א עמ' 86. וראה סה"ש תפר"ח עמ' 12 וש"נ, סה"ש תש"ב עמ' 13.

56 המנהג בבית-הרב למכור פסוקי 'אתה הראת', ולכבד בפסוק ראשון ואחרון, ולפעמים פסוקים נוספים, את כ"ק האדמו"ר. לביל שמחת-תורה, ההכנסה היא לטובת ישיבת תורת, וביום שמח"ת ההכנסה לטובת המוסדות 'מרכז לענייני חינוך' ומחנה-ישראל – ספר-המנהגים.

57 כן מפורש בסה"ש תש"נ ח"א עמ' 615, ודלא כמ"ש בסידורים שונים שנדפסו לאחרונה.

58 'אוצר' עמ' שנד-שנו.

59 להעיר מ'שערי הלכה ומנהג' יו"ד סי' קיח, שצע"ג על סמך מה נהגו בכמה בתי-כנסת להשאיר ס"ת שא"א לתקנם 'בשביל הקפות', עיי"ש.

60 לוח כולל-חב"ד.

שמא יפלו⁶¹.

בפסקה 'עוזר דלים' אמר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, שצריך להפסיק קצת בין תיבת 'עוזר' לתיבת 'דלים'⁶².

בשנת האבלות (רח"ל) אין הולכים להקפות לבד, אלא בליווי⁶³.

הניגונים המושרים בשעת ההקפות הם ניגונים קבועים מדור ודור. ומהם: "וכל קרני רשעים אגדע"⁶⁴; "על הסלע הך"⁶⁵; הניגון המכונה 'ניגון ההקפות של ר' לוי-יצחק'⁶⁶; ניגון ריקוד⁶⁷; והרבי היה מוסיף עליהם עוד ניגונים⁶⁸.

נוהגים לנגן את ניגון 'האָפּ קאזאק' של הסבא משפולי⁶⁹.

אין מנהגנו לקרוא קריאת התורה בליל שמחת-תורה⁷¹.

אחר ההקפות (מחזירים את ספרי-התורה לארון-הקודש ללא כל אמירות⁷⁰): "עלינו", 'קדיש יתום', "אל תירא", "אך צדיקים".

סעודת יום-טוב בבית⁷¹. בשמיני-עצרת ושמחת-

61 ובפרט על-פי המפורש בוהר (ח"ג רנו, ב) שעיקר העניין ד'כתר תורה' שייך בשמחת-תורה דווקא, ומשמחת-תורה נמשך עניין זה על כל השנה – התנועדות תשמ"ג ח"א עמ' 308. ואגב, צריך ביאור בכללות ענין ה'כתר' לס"ת, שנתחדש ע"י הרבי החל מסיום הס"ת לקבלת פני משיח – ט' שבט תש"ל, מאי שנא מעניין נוי-סוכה ונוי-מצוות בכלל, שמנהגנו שצ"ל מנוף המצוה ולא באמצעות דברים חיצוניים (כביאור הרבי, ראה 'אוצר' עמ' רסז).

62 סה"ש תש"ד עמ' 31, ושם נתבאר.

63 ספר-המנהגים עמ' 78. וראה 'אוצר' עמ' שנח. 'תורת-מנחם – מנחם-ציון' ח"א עמ' 227.

64 ספר-הניגונים ח"ג ניגון קסא.

65 שם, ניגון קסג.

66 שם ח"א ניגון קסה.

67 שם ח"ב ניגון קפה – על ניגון זה אמר הרה"ח וכו' ר' לוי-יצחק ע"ה, שמקובל בידו שהושר בשעת ההקפות אצל אדמו"ר הזקן. הרבי היה מנגנו פעמים רבות בשעת חדותא – 'אוצר' עמ' שנח.

68 כ"ז מ'אוצר' שם.

69 ספר הניגונים ח"א (ניגון כד) עמ' מט – סה"ש תש"ד עמ' 116, וראה סה"ש תורת שלום עמ' 236.

70 'אוצר' עמ' שנט, ע"פ הגהת הרבי ללוח כולל-חב"ד.

71 בסוף התנועדות יום ב' דחה"ס תשכ"ז ('תורת מנחם' כרך מח עמ' 101. ועיי"ש עמ' 15) ציוה הרבי להכריז, ש"אף שכבר יצאו י"ח קידוש ב'פורס מפה ומקדש' – אעפ"כ יכול כל אחד לקדש עוה"פ בבית, כדי להוציא י"ח את בני הבית". ולכאורה הוא דלא כפס"ד אדה"ו בסי' רעג ס"ו שלכתחילה לא יקדש להם אם יודעים לקדש לעצמם (ובסי' ח ס"א וקפ"ו ס"ד אף לא הזכיר שזה

ד. וכללות תורה זו היא התורה שאמר המגיד בפעם הראשונה שהגיע למעזריטש רבינו הזקן:

ידועה שיחת רבינו נשיאנו¹⁸, שרכינו הזקן הי' נשמה חדשה דאצילות, והיינו, שגם בעולם למטה הי' במועמד ומצב כמו שהנשמה היא באצילות.

והענין בזה – שעולם האצילות הו"ע שלמעלה מחורבן, וכדאי'תא בגמרא במסכת חגיגה¹⁹ ש"בבתי גואי" ליכא בכי', והיינו, לפי ששם לא שייך מציאות

של חטא – "לא יגורך רע"²⁰, ואין אפילו אפשרות לרע. וזהו הביאור ע"פ נגלה בנוגע לענין האצילות כפי שהוא למטה – שזהו"ע שכולו טוב, כך, שאפילו בהשתלשלות לא יכול לבוא מזה ענין בלתי-רצוי.

וכאשר ענין זה צריך לבוא בעבודה בפועל – שהרי הנשמה דאצילות צריכה לפעול עד גם בעולם העשי' הגשמי והחומרי – אזי נקבע סדר העבודה ע"פ התורה הנ"ל, ש"לוקחים" מענג הקטורת דעיצומו של יוהכ"פ, "לפני הוי", ומשם נמשך – ע"י סכך הסוכה – באופן ש"אהבתי אתכם אמר הוי", ואומר זאת ליהודי כפי שנשמתו מלוכשת בגוף ונפש הבהמית בעולם העשי', וענין זה נעשה תורה והוראה בנוגע להנהגה בפועל – שצריך לאהוב איש פשוט.

וע"ד משנת' בהמאמר ד"ה "טוב טעם ודעת למדני"²¹, שדוד המלך מדגיש בבקשתו

18 ראה סה"ש תש"ו ריש ע' 22. וש"נ. וראה גם שיחת ש"פ וילך, ס"א (לעיל ע' 31).

19 ה, ב – לגירסת הר"ח.

20 תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג', סע"ג. וש"נ.

21 דיום ב' דרה"פ פ"ג (לעיל ע' 5 ואילך).

ש"במצותיך האמנתי", שלכן יש לו – אם כי ע"י יגיעה והשתדלות – גם את המעלה של אנשים פשוטים, כמבואר במאמר של רבינו נשיאנו²² ש"העבודה פשוטה בפשיטות העבודה בקיום התומ"צ דאנשים פשוטים הוא כלי לעצם הפשוט יתברך ויתעלה".

ועד"ז צריך כל אחד לעורר ולגלות בעצמו את הפשיטות העצמית, שמצד זה נעשית אצלו

צריך כל אחד לעורר ולגלות בעצמו את הפשיטות העצמית, שמצד זה נעשית אצלו פשיטות העבודה בכל ענין של תומ"צ, שעושה זאת מתוך קבלת עול ופשיטות

פשיטות העבודה בכל ענין של תומ"צ, שעושה זאת מתוך קבלת עול ופשיטות שלמעלה מכחות פנימיים, וענין זה נמשך ומתגלה אצלו גם בהיחס לאנשים פשוטים.

ועי"ז נעשה ענין ד"נצבים היום כולכם"²³, לאחדים כאחד ממש²⁴, וממשיכים זאת על כל השנה כולה, שתהי' ההנהגה באופן של אהבת ישראל, שממשכת גם אהבת ה' ע"י אהבת התורה²⁵, עד למטה מעשרה טפחים במחשבה דיבור ומעשה. והרי אהבה היא הסיבה שממשיכה למטה את ענין השלום, שהוא כלי מחזיק ברכתו של הקב"ה²⁶, בכל המצטרך, הן ברוחניות והן בגשמיות.

(מהתנועות שמחת בית השואבה תש"כ,

תורת מנחם כרך לב עמ' 71)

22 ד"ה הנ"ל תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 13).

23 ר"פ נצבים.

24 ראה לקו"ת ר"פ נצבים. לקו"ש ח"ד ע' 1141 ואילך.

25 סה"ש קיץ ה'ת"ש ע' 3. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שלו (נעתק ב"היום יום" ו תשרי). ובכ"מ.

26 ראה עוקצין בסופה.

לגלות את ניצוץ משיח

נתינת כוח מיוחדת בשמחת-תורה

עבודתו של יהודי היא... לגלות את ניצוץ משיח שבו, ועל-ידי זה למהר ולקרב ולפעול את ביאת משיח צדקנו.

אמנם, כדי שעבודה זו תהיה בנקל יותר – צריכה להיות ההתקשרות עם נשיא הדור, משיח הכללי שבדור. אשר "גילה סודו אל עבדיו הנביאים", ובלשון אדמו"ר הזקן: "התגלות אלוקות על-ידי צדיקים ואותות ומופתים כו'", ובנידון דידן: "כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שראו אצלו ענייני מופתים בגלוי. [ולהוסיף, שבין המתועדים כאן ישנם כאלו שאירעו אצלם ענייני "מופתים" בפועל ממש!]. וגם אם במשך הזמן הספיקו לשכוח זאת – אין זה משנה את המציאות, ולא עוד, אלא שהדבר חקוק גם במוח הזיכרון שלהם...]

עד להתקשרות הבאה לידי ביטוי בכך שנעשה שלוחו של נשיא הדור, שלוחו של אדם כמותו, שאז נקל יותר לגלות את ניצוץ משיח שבו, שזהו עניינו של המשלח – משיח הכללי שבדור, ועד לתכלית השלימות דכללות העבודה – לפעול ביאת משיח צדקנו בפועל ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

יש להוסיף בזה:

עניין השליחות – שלוחו של נשיא הדור – שייך לכל אחד ואחד מבני הדור, כל אחד ואחד מישראל, ובלשון חז"ל: "מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית", כלומר, כל מי שהוא "בן ברית" ראוי הוא להיות "שליח".

אמנם, כדי שעניין זה יבוא לידי פועל, היינו, להיות שליח בפועל (על-ידי זה שממנים אותו באמצעות שטר הרשאה או בדיבור כו') – תלוי הדבר ברצונו של כל אחד ואחד, "ומלכותו ברצון קיבלו עליהם"...

המעשה הוא העיקר:

על כל אחד ואחד מהשלוחים דנשיא דורנו – את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה (שבוודאי יסרו להם את הדברים האמורים, כנ"ל) – להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בכל הפעולות הקשורות עם מילוי שליחותו של נשיא דורנו.

ובכללות – להיות "נרות להאיר", על-ידי הפצת התורה והיהדות, כולל ובמיוחד – הפצת המעינות חוצה, בכל מקום ומקום...

ונתינת כוח מיוחדת בכל עניינים אלו – בעמדנו בשמחת-תורה, שכן, שמחה פורצת גדר, ובנידון דידן פריצת כל הגדרים המונעים ומעכבים את גילוי הניצוץ קטן דמשיח שבכל אחד ואחד; פריצת הגדרים ד"קטן", "משהו" וכיוצא בזה, כי אם באופן שתופסים את העצם כולו (בגילוי); עד לפריצת גדרי הגלות – "עלה הפורץ לפניהם".

(משיחת ליל שמחת-תורה ה'תשמ"ו, התוועדויות תשמ"ו, כרך א, עמ' 350-354 – בלתי מוגה)

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע הזהיר בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע:

"את הארבעים ושמונה השעות [בחול]; בארה"ק – עשרים וארבע שעות] של שמיני-עצרת ושמחת-תורה צריכים לייקר במאוד. בכל רגע אפשר לשאוב אוצרות בדליים ובחביות, בגשמיות וברוחניות, וכל זה על-ידי הריקודים"⁴⁶.

הרבי הנהיג ללכת בתהלכות לבתי-כנסיות, וגם לאלה שבשכונות מרוחקות, כדי לשמח יהודים בשמחת החג.⁴⁷

תפילת ערבית: בנעימת התפילה ביום זה אין משנים כלום לנעימת הימים-הנוראים.⁴⁸

שיר המעלות, חצי קדיש, ברכו, ערבית של יום-טוב.⁴⁹ קדיש שלם.

האבלים (רח"ל) אומרים משניות וקדיש דרבנן, אך אין אומרים 'עלינו' [עתה, אלא רק אחר ההקפות כדלהלן].⁵⁰

לאחר מכן – קידוש⁵¹ והתוועדות.⁵²

קידוש: 'אתקינו' ונוסח הקידוש דיום-טוב, ו'שהחיינו' (נשים שבירכו 'שהחיינו' בשעת הדלקת הנרות – לא יברכוה בשעת הקידוש).

בשמחת-תורה מהדרים במיוחד לעשות קידוש כלי-אחד לעצמו ולא לצאת ידי-חובה ממישהו אחר, שכן ברכת 'שהחיינו' היא גם על התורה, והלוואי

במנחה של הושענא-רבה אומרים בפעם האחרונה "לדוד ה' אורי".

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לא נהג להדליק נר בכל יום שמזכירים בו נשמות.⁴² הדלקת נרות: ברכת "להדליק נר של יום-טוב" ו"שהחיינו".

בלוח כולל-חב"ד נאמר שנוהגים לפרוש פרוכת לבנה ומעיל לבן על הספר-תורה [רק] ביום שמברכים 'גשם' או 'טל', אך בבית-מדרשו של הרבי הייתה הפרוכת הלבנה פרושה מראש-השנה ועד אחרי שמחת-תורה.⁴³

יום חמישי

כ"ב בתשרי, שמיני-עצרת ושמחת תורה⁴⁴

בשמחת-תורה, מנהג ישראל (אשר "תורה היא") לשמוח בשמחה זו יותר משמחת בית-השואבה, ויותר משמחת יום-טוב סתם.⁴⁵

(42) המלך במסיבו ח"א עמ' שא, 'אוצר' עמ' רכד, עיי"ש. המנהג שנשלל היה, במקורו, להדליק לפני אמירת 'זכור' ביום-טוב, ואם חל בשבת – בערב שבת [וכיום נוהגין העולם להדליקו תמיד לפני כניסת החג] – 'אוצר' שם. אבל בערב יום-הכיפורים (שאומרים בו 'זכור'), מדליקים נר נשמה.

(43) 'אוצר' עמ' שסג, וראה במענה הרבי 'מאוצר המלך' ח"ב עמ' 90, שגם המעיל של הס"ת שם הוא לבן במשך כל חודש תשרי.

(44) לבני חו"ל: יום חמישי – שמיני עצרת. מקדשים ואוכלים בסוכה – הן בלילה והן ביום (אבל אין מברכים לישב בסוכה. ונוהגים אף משתיית מים חוץ לסוכה). לאחר מעריב – קידוש והקפות. בשחרית – אין הקפות. מוציאים ב' ס"ת, בראשון קוראים בפ' ראה: 'עשר תעשר', ח"ק, ובשני למפטיר: 'ביום השמע' צ'. הפטרה: 'יהי ככלות... ולישראל עמו'. הזכרת נשמות. במוסף – תפילת גשם, נשיאת כפים. אחה"צ, ערב יום הקריאה, קוראים שמו"ת כל פרשת ברכה עם הפטרה דשמחת-תורה (שערי הל' ומנהג ח"ה ס' פה, והיום יום ד' טבת).

לפנות ערב נפרדים מהסוכה (ואוכלים או שותים משהו).

יום שישי – שמחת-תורה. ערבית של יו"ט, קדיש תתקבל (משניות וקדיש דרבנן). בהדלקת הנרות: להדליק נר של יו"ט ושהחיינו.

קידוש של יו"ט. הקפות כדאמתמול. שחרית: נשיאת כפיים בחזרת הש"ץ (ולא במוסף), הלל שלם, קדיש תתקבל, קידוש והקפות כמפורט בפנים בשמע"צ.

בשיעורי חת"ת מסיימים היום את פרשת ברכה, ולומדים פרשת בראשית עד סיום שיעור (ראה שערי הלכה ומנהג ח"ה ס' פח).

ולמחרת, באסרו חג החל בש"ק, פ' בראשית שביעי (שם).

(45) ספר-המנהגים – מנהגי שמח"ת, וראה לקו"ש ח"ד עמ' 7-166 ובהערות שם. אודות סגולת השמחה בימי שמע"צ

ושמח"ת, ראה המלוקט מדברי רבותינו נשיאנו בקובץ 'אהלי ליובאוויטש', גיליון ד, עמ' 134 ואילך.

(46) ספר-המנהגים. וע"ע 'אוצר' עמ' שסב. 'אהלי ליובאוויטש' עמ' 146.

(47) ראה 'אוצר' עמ' שנט, וש"נ. וראה לשון סידור אדה"ז (נדפס גם בסידור תהלות ה') לפני 'אתה הראית'.

(48) 'אהלי ליובאוויטש' עמ' 156.

(49) שכח והזכיר 'חג הסוכות' במקום שמיני-עצרת, ראה הדעות בזה בנטעי-גבריאל, סוכות פרק פא ס"ב ובהערות, ולמעשה אינו חוזר, ואם יכול – בתפילות היום – יכון לצאת בשמיעה מהש"ץ.

(50) 'אהלי ליובאוויטש' עמ' 139, ועיי"ש בטעם הדבר.

(51) כמדומה שרבים מקילין לקדש הלילה על יי"ש כ'חמר מדינה', ראה בעניין זה בשו"ע אדה"ז ס' ערב ס"י וב'קיצור הלכות', מילואים עמ' סג. ואולי זהו כמו בעוד כמה עניינים שהקלו היום לשמחת התורה.

(52) מקדשים וטועמים [ראה 'אוצר' עמ' שנא], ומתועדים כהכנה רבה לעריכת ההקפות בשמחה. וראה 'אוצר' עמ' שעא.

'אהלי ליובאוויטש' שם (ולהלן עמ' 141 אודות קידוש בשמע"צ בחול"ל אף לפני מעריב, ולהלן עמ' 151 אודות חשיבות ההתוועדות אף יותר מההקפות עצמן, עיי"ש).

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש

י"ז בתשרי, שבת חול-המועד

'לישב בסוכה' אחרי ברכת 'המוציא' (וכן ביום).

תקופת תשרי היום בשעה 9:00.

שחרית: אין נטילת לולב בשבת. תפילה של שבת, עם 'יעלה ויבוא'. הלל שלם. בשבת אין מקיפים את הבימה⁵, ו"אין אומרים 'הושענות' כלל⁶. קדישת-תקבל. שיר-שלייח, לדוד ה' אורי, קדיש יתום. מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת תישא "ראה אתה אומר אלי" עד "לא תבשל גדי בחלב אימו" (שמות לג, יב-לד, כו). מניחים את הספר השני על הבימה, חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פינחס "וביום השלישי". הגבהה וגלילה. בכרכת ההפטרה אין מזכירים יום-טוב, ורק בחתימת הברכה האחרונה מוסיפים: "(מקדש השבת) וישראל והזמנים"⁷.

יקום פורקן, מי שבירך, אשרי, יהללו, חצי קדיש, תפילת מוסף של חול-המועד: "וביום השבת", "וביום השלישי", "ישמחו".

קידוש: אומרים בלחש: 'מזמור לדוד', 'אתקינו', 'שמרו', 'אם תשיב', 'דא היא סעודתא', 'זכור', 'על כל'⁸. רק את 'סברי מרנן', ברכת הגפן ו'לישב בסוכה'⁹ אומרים בקול.

מנחה: וידבר וקטורת. אשרי, ובא לציון. ואני תפילתי, מוציאים ספר-תורה וקוראים בפרשת 'ברכה'. שמונה-עשרה של שבת, עם 'יעלה ויבוא'. אין אומרים 'צדקתך'.

ערבית: אתה חוננתנו, יעלה ויבוא. הבדלה בסוכה (על היין, עם ברכת 'לישב בסוכה'¹⁰).

(5) רמ"א סי' תר"ס ס"א.

(6) סידור אדה"ז. וראה רמ"א שם ס"ג.

(7) שו"ע אדה"ז סי' תצ ס"ו. הגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב לסידור אדה"ז. סי' המנהגים עמ' 68. וראה 'סידור רבנו הזקן עם ציונים והערות' עמ' שה הע' 95, תש"נ.

(8) ע"פ סי' המנהגים עמ' 57 הע' 8. וראה לעיל הערה 4.

(9) סי' המנהגים, מנהגי חג הסוכות. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' שח.

(10) הוראת רבתינו, 'אוצר' עמ' שכד.

קבלת שבת. מתחילים "מזמור לדוד"¹, וממשיכים כבכל שבת.

בפיוט "לכה דודי" אומרים גם בשמחה ובצהלה² ואין אומרים "ברינה"². כגוונא³, חצי קדיש, ברכו, ערבית של שבת עם 'יעלה ויבוא'.

כשנכנסים לסוכה אומרים בלחש: 'שלוש עליכם', 'אשת חיל', 'מזמור לדוד', 'דא היא סעודתא', 'אתקינו' דשבת⁴, ואחר-כך אומרים בקול את הקידוש, מ'יום השישי' ואילך. בסיומו, המקדש מברך 'לישב בסוכה'. המסובים מברכים

(1) סידור אדה"ז. בקצות השלחן סי' עז בבדי השלחן ס"ק יג מבאר הטעם, כיוון דרינה/רננה היא מרחוק משא"כ שמחה היא שמחה שלמה, והנה במזמור הראשון איתא "נרננה" ובמזמור הד' "פצחו ורננו", ולכן ביו"ט ואף במוצאי יו"ט מדלגים זאת, עיי"ש (וראה בתורה אור חנוכה ד"ה רני ושמחי פ"א ופ"ד וב'חסידות מבוארת' שם, 'סי' הלוקטים - צמח צדק' אות ש עמ' שמא).

(2) ספר המנהגים עמ' 26.

(3) ראה קצות השלחן שם בבדי השלחן ס"ק כ.

(4) ההנהגה המקורית היתה להימנע מלומר שלום עליכם וכו', בין בשבת חוה"מ ובין ביו"ט שחל בשבת - 'רשימת היומין' עמ' קסג, קעג (שבת ומוצ"ש חוה"מ"ס תרצ"א), ומשם לסה"ש תרצ"א עמ' 143, 151. במקור השני שם מסופר שאדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר מהורש"ב נ"ע לא אמרו את כל הנ"ל, אם כי "היו זמנים שאמרו (איני יודע אם בחוה"מ או ביו"ט. הכותב [=הרב]), אבל זה אינו שייך לאחריהם". וסיפר הרבי מהור"צ נ"ע: "פעם אמרו לי טעם על זה (איני יודע אם על הפרישה או האמירה. הכותב), בעל-שם'סקע ווערטער [=דברים מופלאים]". וראה גם 'שיחות קודש' - קודם הנשיאות' עמ' 93, ממוצש"ק חוה"מ"ס תש"ז. וכך הופיע במהדורה הראשונה של 'היום יום' בשבת חוה"מ"פ ובשבת חוה"מ"ס. אך במהדורה השנייה, בשנת תש"ז, תיקן הרבי כפי שנדפס לפנינו - לומר זאת בלחש, וכנדפס ב'לוח התיקון' שם. ולהעיר שכ"ז דלא כמ"ש בס' בן איש חי, שנה שני' ס"פ בראשית, ביו"ט שחל בשבת, שנוהגים ואומרים הכל כבכל שבת, להוציא 'אומר בשבחין' שמשמיטים כשחל יום א' דחה"פ ודר"ה בשבת.

הרבי לא היה זורק את ה'הושענות' החבוטות על ארון-הקודש (כמנהג העולם). לעיתים הניחן על כיסאו, לעתים השאירן על הקרקע, ולעיתים הכניסן לסידורו ולקחן עמו³⁶.

אחר-כך מוציאים ספר תורה, וקוראים לארבעה עולים. למנהג אה"ק: לכולם "וביום השביעי". לשיטה השנייה: כהן: "וביום החמישי", לוי: "וביום השישי", ישראל: "וביום השביעי", רביעי: "וביום השביעי".

קרבן היום במוסף: "ביום השביעי".

בספר המנהגים נאמר: "אין מנהגנו לאחל איש לחברו בהושענא-רבה 'גמר חתימה טובא', 'פתקא טובא' וכיוצא בזה" (אולי - כדי שלא לשנות מהנהגת שאר ימי חול-המועד³⁷). אבל בשנים האחרונות הזכיר זאת הרבי, ואף אחל זאת פעמים רבות בהתוועדות יום זה³⁸.

[מנהג ישראל לערוך היום 'סעודת-יום-טוב'³⁹ לפני חצות היום - אם כי מדינא מותר עד 'מנחה קטנה'].

טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

מנהג ישראל לאכול היום 'קרעפכין' (כיסני-בצק ממולאים בבשר)⁴⁰.

בארץ-ישראל מעבירים היום אחר חצות את הסדרה (פרשת השבוע - 'ברכה'), שניים מקרא ואחד תרגום, כולל ההפטרה.

בארץ-ישראל, נכנסים לסוכה לפנות ערב (ואוכלים או שותים דבר-מה) כדי 'להיפרד' ממנה, אבל אין אומרים "יהי רצון"⁴¹. בחו"ל - ראה בהערה⁴¹.

(36) שם עמ' שמ.

(37) על-דרך האמור לעיל ע"י ציון 27.

(38) 'התוועדות' תשמ"ו ח"א עמ' 309, תנש"א ח"א עמ' 163 (האחרון - כאיחול).

(39) ערוך השלחן סי' תרס"ד סי"ג (ויש לברר מה מנהגנו בזה).

(40) נזכר בהערות הרבי בספר המנהגים סי' ע"ז 58 (וכיוון שאינו 'מנהג חב"ד', אף שנוהגין בו גם אצלנו, לא נזכר בס' המנהגים במקומו, משא"כ בערב יו"כ שזכר במאמר אדה"ז כמובא שם - אולי יש לו גם ענין חבד"י עצמאי. שהרבי ענה שהוא (רק) 'מנהג הסתכלות הקהל על התוקע, שהרבי ענה שהוא (רק) 'מנהג ישראל' אף שזכר בכתבי כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע).

(41) לבני חו"ל: עירוב תבשילין. העברת הסדרה והפרידה מהסוכה - רק למחר.

הלולב ובשמחה²⁸.

הושענות:

מוציאים את כל ספרי-התורה שבהיכל¹¹, ועומדים עמם ליד הבימה²⁹. אומרים את ז' ההושענות, גם היום מתחילים להקיף את הבימה בכל פעם באות ס' או ע'³⁰ (לאחר גמר כל הקפה אומרים בקול את הפסוקים שלאחר כל הושענא, פסוקים המיוחדים להושענא-רבה), ומקיפים את הבימה שבע פעמים, בארבעת המינים בלבד³¹ (בלא הערבות של ה'הושענות'). לאחר-מכן, אומרים "אני והו... כהושעת... אני והו הושיעה נא" (בהשמטת הקטע האחרון, שייאמר בסוף ההושענות דהיום). ומתחילים "תיתננו לשם...". עד סיום פיוטי ההושענות.

[כמדומה שנוהגים לומר כל 'כותרת' בקול, הש"ץ ואחר-כך הקהל].

יש לפסק כך: 'ואוצר' - הטוב לנו - תפתח³². "קול מבשר... - אומר הש"ץ ג' פעמים ואחר-כך הקהל ג' פעמים.

בסיומם, מכניסים את ספרי-התורה להיכל, מניחים את ארבעת-המינים ואומרים 'קדיש תתקבל'. לאחר מכן, לוקחים חמישה בדי ערבה³³ וחובטים בקרקע חמש פעמים [הרבי היה מפריד את הערבות זו מזו קודם החבטה, וחובט קלות. כן עמד באמירת הלל, וחביטת ההושענות הייתה על הרצפה ממש, ולא על הבימה או שטיח]³⁴, מניחים את ה'הושענא' הצידה, ואחר-כך אומרים את ה"יהי רצון". גם נשים וקטנים נוהגים בחביטת הערבה³⁵.

(28) לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1368.

(29) הגהת הרבי ללוח כולל-חב"ד, 'אוצר' עמ' שלח.

(30) 'אוצר' עמ' שלט.

(31) שער הכולל פמ"ח ס"ט, ממשעות האמור בסידור אדה"ז, שלוקחים את הערבות רק לאחר סיום אמירת ה'הושענות'.

(32) סה"מ תרפ"ז ס"ע כא, לקוטי דיבורים ח"ד א"ד נט"א.

(33) יש להדגיש שהמצוה היא נטילת הערבה בפני-עצמה, וזכר להקפת המזבח בערבה, ושם היתה הנטילה עיקר, וצ"ל כמו בלולב "דרך גדילתה" (סי' ארבעת המינים השלם" ס"ע תעה, ע"פ השו"ע סי' תרס"ד ס"ב-ז. ורק בסו"ס ז ברמ"א נזכר שחובטין אותה, ע"פ הגמ' "חביט תביט" לפי הרמב"ם והרי"ץ גיאת, וע"פ האריז"ל שמדובר בחבטה ממש).

(34) כן בדקו וראו, ודלא כמ"ש ב'אוצר' עמ' שמ.

(35) שם עמ' שלו.

מברכים על הבשמים ועל האש כבכל מוצאי שבת, ואומרים בלחש 'יתן לך'.

יום ראשון

ח"י בתשרי, ג' דחול-המועד

שחרית: הושענות: אומרים "אום אני חומה" (ה' הושענא' דיום השבת) ללא הקפה, ומקיפים רק באמירת "אדון המושע" דהיום¹¹.

קריאת התורה: קוראים לארבעה עולים. למנהג אה"ק: לכולם "וביום הרביעי". לשיטה השנייה: כהן: "וביום הרביעי, לוי: "וביום החמישי", ישראל: "וביום השישי", רביעי: "וביום הרביעי". במוסף: "וביום הרביעי".

לאחר התפילה (היום ובכל ימי חול המועד) יש להזכיר לציבור לומר 'שש זכירות'.

יום שני

י"ט בתשרי, ד' דחול-המועד

הושענות: "אדם ובהמה".

קריאת התורה: קוראים לארבעה עולים. למנהג אה"ק: לכולם "וביום החמישי". לשיטה השנייה: כהן: "וביום החמישי", לוי: "וביום השישי", ישראל: "וביום השביעי", רביעי: "וביום החמישי". במוסף: "וביום החמישי".

יום שלישי

כ' בתשרי, ה' דחול-המועד

הושענות: "אדמה מארר".

קריאת התורה: קוראים לארבעה עולים. למנהג אה"ק: לכולם "וביום השישי". לשיטה השנייה: כהן: "וביום החמישי", לוי: "וביום השישי", ישראל: "וביום השביעי", רביעי: "וביום השישי". במוסף: "וביום השישי".

יום רביעי

כ"א בתשרי, הושענא-רבה

יש להתוועד גם בלילה זה¹². מלבד זאת, יש להוסיף ביותר בשמחת בית השואבה, בריקוד ובכלי-זמר, יותר מבכל לילי החג. ואף שהזמן מועט בכמות, יש לנצל לשם כך כל רגע פנוי, ואף להשלים בו את כל מה שהחסירו בזה במשך החג, באופן של "מועט מחזיק את המרובה"¹³. פעם אחת¹⁴ הורה הרבי לצרף גם מ"שבעים אמות" הנמצאים, בהשגחה פרטית, בקרבת מקום, שגם הם יראו (וישתתפו) בשמחה זו, באופן ד"אתה על במותימו תדרוך".

נשארים ערים כל הלילה. כל אחד קורא לעצמו (ולא בציבור) את כל חומש 'דברים' לפני חצות. גם את פרשת 'ברכה' אומרים הלילה רק פעם אחת¹⁵.

מה טוב ומה נעים, שביום זה, שעניינו מיתוק הגבורות, יוסיף כל אחד ואחד בנתינת הצדקה יותר מהשיעור הרגיל¹⁶.

אחר חצות אומרים (בציבור) בחגירת אבנט את כל התהילים, ואין מאריכים באמירתו¹⁷. באמירת קדיש נוהגים כמו בשבת מברכים¹⁸.

לאחר כל ספר מהתהילים אומרים את ה"יהי רצון" של הושענא-רבה ואת ה"יהי רצון" שלאחר צאת הלבנה, בנוסף ל"יהי רצון" של יום-טוב¹⁹.

(12) ראה גם שיחת שמחת בית השואבה תשי"ח, תורת מנחם חכ"א עמ' 83.

(13) 'התוועדות' תשמ"ג ח"א עמ' 247, תשמ"ח ח"א עמ' 285 ועוד.

(14) 'התוועדות' תשמ"ז ח"א עמ' 294.

(15) מלשון ספר המנהגים עמ' 20 משמע, שבלי לומר אין ההגבלה דמקרא בלילה, כמו בעש"ת. ועצ"ע הלשון שם "והר" - גופא - לאחר חצות". ואולי הכוונה בזה רק על אמירת תהילים של לילה זה. וראה דברי הרבי בעניין זה בס' 'מקדש מלך' ח"ב עמ' 390.

(16) 'התוועדות' תשד"מ ח"א עמ' 294.

(17) ס' המנהגים שם. וראה 'התוועדות' תשמ"ג ח"ג עמ' 418. לאידך, י"א שפעם אירע שמהירו מאד, ואז הרבי המשך וסיים בחדרו.

(18) לדברי הרה"ח ר"ל ש' גורנו ('הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תתמה ס"ע 76), הרבי אמר קדיש אחרי כל ספר וספר בליל הו"ר, הן בשנת תשכ"ה והן בשנת תשמ"ט (דלא כסברת ה'אוצר' עמ' שלב). רק בשנת תשי"א לא אמר כלל (ימי בראשית עמ' 269).

(19) בס' המנהגים, מסה"ש תש"ח עמ' 171, ההוראה היא לומר אחר כל ספר את היהירצון של הו"ר והיהירצון שלאחר צאת הלבנה, אבל לא את היהירצון של יו"ט. אבל (בהתוועדות

מנהג ישן, שהגבאים מחלקים מקופת הציבור תפוח מתוק לכל אלה שאמרו תהילים בליל הושענא-רבה, בין ספר לספר וכיוצא בזה. אכילתו הייתה מיד בסוכה, כשאמרו תהילים בסוכה. כיום, כשאין אומרים את התהילים בסוכה והכול מהדרים שלא לאכול מאומה מחוץ לסוכה, אוכלים את התפוח בסוכת בית-הכנסת או אחר-כך בסוכה הפרטית, לאחר שמטבילים אותו בדבש, על דרך המנהג בראש-השנה²⁰.

אחרי גמר אמירת התהילים, נייעורים כל הלילה (עד עלות-השחר) ועוסקים בלימוד התורה, איש איש במה שבחור.

חשוב לדעת, שבכמה משיחותיו נוקט הרבי בפשטות שגם אצלנו נוהגים לומר את פרקי הזוהר המובאים בספר 'תיקון ליל הושענא-רבה'²¹.

בסוף הלילה היה כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הולך לטבול במקווה. אבל למעשה אין רגילים לנהוג כך²².

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה מכין (קושר) את הושענות עבור כל בני הבית [מכינים גם עבור

תשמ"ג ח"א עמ' 249, תשמ"ט ח"א עמ' 189, וביותר) בשיחת ליל הו"ר תש"נ (התוועדות ח"א עמ' 193 הערה 33, כולן מהקלטה) מדובר על היהירצון שלאחר אמירת תהילים, שבו אומרים "כאילו אמרם דוד מלך ישראל בעצמו" - "כולל גם (ואדרבה - במיוחד) בהושענא רבה".

(20) שערי הל' ומהנהג או"ח ח"ב סי' רעו, מהתוועדות תשמ"ה ח"א עמ' 346. וראה 'אוצר' עמ' שלג. לכאורה, כשאוכלים זאת שלא בתוך הסעודה יש ליטול ידים תחילה ללא ברכה, כמבואר בשו"ע אדה"ז סי' קנח ס"ג, ובסידורו סוף סדר נט"י לסעודה. אבל העירוני שכ"ז זומנם שהיה רוב שימוש הדבש לשתיה (לעשיית 'מעד', או כממתיק למשקאות, ראה משנ"ב קנח, יד. אף שבנ"ך מוזכרת לרוב **אכילת** דבש) אבל בימינו שרוב השימוש הוא לאכילה (ואפילו לטבל הפת, דינו כאוכלין), וע"פ דברי הרבי באג"ק ח"א עמ' עא, ש"אפילו אם בעל הכוורת הוא ישראל - הרי אם רודה למכירה, י"ל שקובע מעשה הקונה", ולכן צ"ל שהדבש ומה שמטבילים בו פטורין לגמרי מנט"י. וראה בקובץ 'היכל הבעש"ט' גיליון ט עמ' קפב וגיליון לד עמ' קפב, וש"נ.

(21) התוועדות: תשמ"ג ח"א עמ' 247. תשמ"ו ח"א עמ' 408, תשמ"ח ח"א עמ' 291, ועוד.

(22) 'אוצר' עמ' שלג, אדמו"ר מהורש"ב - משיחות הו"ר תש"ח (סה"ש תש"ח עמ' 171. ושם, שהטבילה שייכת להו"ר (אולי - ע"ד ליל שבועות. וראה גם 'אוצר' ניסן-סיון ריש עמ' רטו בקשר לליל שש"פ) ולא לתפילת שחרית. וראה לשון הרמ"א סי' תרס"ד ס"א ע"ז, וב'התקשרות' גיליון תשע"א עמ' 17.

נשים וקטנים²³. לקטנים שבעריסה - יש אומרים גם לחבוט עבורם].

קושרים אותן על-ידי עלים של לולב²³.

גם מי שהיה ער כל הלילה²⁴ ולא ישן חצי שעה - מברך בכוקר את כל ברכות-השחר. מי שבוודאי ישן שיעור זה, רחץ פניו ולבש בגדיו (ונעל נעלי-עור) - מברך את כל ברכות השחר מחצות הלילה ואילך²⁵ חוץ ממי שלא שמע קול תרנגול, שחייב להמתין לעלות השחר [יש לצאת לצרכים תחילה כדי לברך אשר יצר].

שחרית:

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה מחליף את ההדסים והערבות בחול-המועד סוכות, וכיוון כך, שלנטילת לולב בהושענא-רבה יהיו הערבות וההדסים חדשים²⁶ (אבל אין זו הוראה לרבים, וראה בגיליון הקודם ביום א' דחוו"מ).

בהושענא-רבה אין לובשים 'ק'טל', ובתפילה עצמה (וכן בהוצאת ספר-תורה וכו') אין מוסיפים על נוסח תפילת חול-המועד²⁷.

לפני תפילת הלל מסירים את שתי הכריכות שעל הלולב עצמו, ונשארות רק שלוש הכריכות המאגדות את הלולב, ההדסים והערבות ביחד¹¹, כי בהושענא רבה צריך להרבות בכסוס עלי

(23) שם עמ' שלד"ו.

(24) מי שנשא ער כל הלילה עד לאחר **שבוודאי** עלה השחר, לכאורה אין ללמוד על שיברך ברכות התורה [אך הרה"ח ר' יוסף-יצחק שי' 'אוצר' עמ' שלג. לכאורה, כשאוכלים אדה"ז סי' מ"ד מ"ד **האיסור** (כלשון לוח כולל-חב"ד דהיום, וס' שבח המועדים פנ"ז ס"ד) **להניעור** בלילה ללמוד לפני ברכת התורה. ואכן בס' 'מנהג ישראל תורה' (סי' מז ס"ק א) מביא שאין בזה איסור. וראה גם 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קעב"ג. ויל"ע במשמעות הל' בסידור לפני ברכת התורה בזה. ובאמירת תיקון ליל שבועות ובכלל בהתוועדות, כולל הרבי עצמו - רגילים תמיד להמשיך בד"ת ואין נוהרין בזה כלל (והביטוי "**מיד** כשהאר היום" נאמר רק על נט"י. בשו"ע אדה"ז מהדו"ק סי' ד סי"ג). ואולי הטעם, כיוון שיש דעות שלא נתחייב בברכה זו, וגם להדעות שמברך, היינו **שרשאי** לברך ברכת השבח להקב"ה ככל ברכות השחר, אבל לא שאסור ללמוד קודם לכן. ועצ"ע].

(25) ראה פרטי החיוב בקצה"ש ה, בדה"ש טו. באג"ק כרך ח, עמ' רעח איתא שיעקר הזמן משנתחייב בהן, ואחר-כך הוא רק תשלומין. וכל-שכן לענין ברכות התורה, עיי"ש. וראה בלוח חג השבועות, שם נתבאר וצוינו כו"כ פרטים בענין ברכות השחר למי שניעור בלילה בכלל.

(26) סה"ש תש"ד עמ' 14.

(27) 'אוצר' ס"ע שלו.